

Novitates Theriologicae

Pars 14 • 2022

Bulletin of the Ukrainian Theriological Society
Бюлетень Українського Теріологічного Товариства

<http://terioshkola.org.ua/ua/novitates.htm>

p-ISSN 2709-491X • e-ISSN 2709-4928

ЗМІСТ

Передмова

Зміст	1–6
Визначні постаті в історії української теріології (ідея видання і подяки) (<i>І. Загороднюк</i>)	7–14

Біографічні нариси (А–Б)

Абеленцев: Василь Абеленцев — класик української теріології (<i>І. Загороднюк</i>)	15–18
Аверін: Віктор Аверін — один із основоположників прикладних зоологічних досліджень в Україні (<i>І. Загороднюк</i>)	19–22
Агарков: Георгій Агарков як морфолог та дослідник морських ссавців (<i>І. Загороднюк</i>)	23–25
Алексеев: Зоолог Алексеев Анатолій Федорович (кримський період життя) (<i>І. Євстаф'єв</i>)	26–28
Андреев: Андреев Іван Федорович — дослідник фауни Буковини (<i>І. Загороднюк, І. Скільський</i>)	29–31
Аргиропуло: Анатолій Аргиропуло — дослідник гризунів, один із перших академічних теріологів України (<i>І. Загороднюк</i>)	32–34
Барабаш-Никифоров: Ілля Барабаш-Никифоров — теріолог, музеолог, дослідник-фундаменталіст (<i>І. Загороднюк</i>)	35–38
Берестенніков: Берестенніков Дмитро Степанович — мисливствознавець та директор Чорноморського заповідника (<i>Д. Черняков</i>)	39–41
Бібікова: Археозоологічні дослідження теріофаун плейстоцену та голоцену Валентини Іванівни Бібікової (<i>А. Ступак</i>)	42–44
Білан: Археозоологічні дослідження теріофаун Наталі Григорівни Білан (Тимченко) (<i>А. Ступак, В. Смаголь</i>)	45–47

Бондаренко: Бондаренко Володимир Данилович — лісівник, мисливство- знавець, поет (<i>Е. Різун, П. Хоєцький</i>)	48–51
Боровик: Євген Боровик — дослідник степу (<i>І. Загороднюк</i>)	52–54
Браунер: Олександр Олександрович Браунер — натураліст, дослідник природи Північного Причорномор'я (<i>Ю. Олійник, В. Лобков</i>)	55–58
Бурчак-Абрамович: Микола Осипович Бурчак-Абрамович — теріолог, палеонтолог, дослідник ссавців кайнозою (<i>І. Загороднюк</i>)	59–62

Біографічні нариси (В–Г)

Вальх: Борис Вальх як теріолог, музеолог та знавець фауни сходу України (<i>І. Загороднюк</i>)	63–66
Великанів: Всеволод Великанів — натхненний дослідник фауни періоду 1920–1930 років і часів репресій (<i>І. Загороднюк</i>)	67–69
Виноградов: Борис Виноградов — теріолог харківської школи та фундатор лабораторії теріології ЗІН (<i>І. Загороднюк</i>)	70–73
Волянський: Богдан Волянський — дослідник фауни хребетних Криму і Причорномор'я (<i>І. Загороднюк</i>)	74–76
Волянський: Юрій Волянський — теріолог, паразитолог, дослідник фауни Причорномор'я (<i>В. Лобков</i>)	77–79
Вшивков: Федір Вшивков — зоолог та ектопаразитолог Криму (<i>І. Євстаф'єв, І. Загороднюк</i>)	80–82
Галака: Борис Галака та розвиток мисливствознавства в Академії наук України (<i>І. Загороднюк, Л. Ластікова</i>)	83–85
Гізенко: Гізенко Олександр Іванович — зоолог, дослідник ссавців Причорномор'я (<i>І. Загороднюк</i>)	86–89
Гіренко: Леонід Гіренко — дослідник гризунів, еколог, екотоксиколог, музеолог, науковий редактор (<i>І. Загороднюк</i>)	90–93
Голов: Борис Голов як теріолог, еколог, музеолог (<i>І. Загороднюк, М. Коробченко</i>)	94–96
Горбенко: Анастасія Семенівна Горбенко — дослідник фауни гризунів Середнього Придніпров'я (<i>М. Гаврилюк</i>)	97–99
Гузій: Анатолій Гузій — зоолог, еколог, мисливствознавець, педагог (<i>І. Загороднюк, М. Весельський</i>)	100–103
Гурський: Ігор Гаврилович Гурський — зоолог, натураліст, учитель (<i>В. Лобков, Ю. Олійник</i>)	104–107

Біографічні нариси (Д–І)

Делеган: Життєвий шлях і наукові здобутки Івана Васильовича Делегана — мисливствознавця та педагога (<i>М. Луцзяк, П. Хоєцький</i>)	108–111

Євтушевський: Микола Никифорович Євтушевський — теріолог та мисливствознавець (<i>М. Гаврилюк</i>)	112–115
Журавльов: Журавльов Олег Петрович — знаний археозоолог (<i>М. Відейко, Г. Станиціна</i>)	116–118
Задирака: Задирака Пилип Макарович — зоолог, педагог, дослідник ссавців Криворіжжя (<i>В. Стригунов, І. Загороднюк</i>)	119–121
Звірозомб: Євген Звірозомб-Зубовський та теріологічні аспекти його діяльності (<i>І. Загороднюк</i>)	122–125
Золотухіна: Золотухіна Світлана Іванівна — українська зоологи́ня, дослідниця дрібних ссавців півдня України (<i>Є. Улюра, Н. Петренко</i>)	126–129
Зубко: Яків Зубко — теріолог, еколог і педагог, дослідник популяцій та угруповань дрібних ссавців (<i>І. Загороднюк</i>)	130–133
Іваненко: Іван Іваненко — дослідник морфогенетики ссавців та степових фауністичних угруповань (<i>І. Загороднюк</i>)	134–136
Іздебський: Василь Іздебський — теріолог, дослідник фауни Нижнього Придніпров'я (<i>І. Загороднюк</i>)	137–139

Біографічні нариси (К–Л)

Калабухов: Микола Калабухов — пістоліття дослідження ссавців (<i>О. Марковська</i>)	140–143
Кашенко: Микола Кашенко як теріолог та один із основоположників академічних зоологічних досліджень в Україні (<i>І. Загороднюк</i>)	144–147
Ковальова: Ірина Ковальова — морфолог, еволюціоніст, дослідниця морфології та еволюції кажанів (<i>І. Загороднюк, Н. Жукова</i>)	148–150
Ковтун: Ковтун Михайло Фотійович — еволюційний морфолог, ембріолог (<i>Г. Швердюкова</i>)	151–154
Козлова: Ганна Захарівна Козлова — дослідниця фауни ссавців Середнього Придніпров'я другої половини ХХ ст. (<i>М. Гаврилюк</i>)	155–157
Колюшев: Колюшев Ілля Іванович — дослідник фауни хребетних тварин (<i>В. Рошко, А. Крон, О. Корчинський</i>)	158–161
Кондратенко: Олександр Кондратенко — теріолог, знавець фауни сходу України (<i>Д. Лазарєв, І. Загороднюк</i>)	162–165
Копейн: Кен Іванович Копейн — зоолог, мисливствознавець, педагог (<i>Р. Романюк</i>)	166–168
Кормилицин: Кормилицин Олександр Олександрович — експерт із мисливствознавства вищого рангу (<i>А. Сироткіна, І. Загороднюк</i>)	169–171
Корнєєв: Корнєєв Олександр Порфирівич — зоолог, созолог, педагог (<i>С. Харчук</i>)	172–175
Корнієць: Корнієць Нінель Леонідівна — дослідниця мамутової фауни (<i>Л. Рековець, А. Ступак, М. Висоцька</i>)	176–178

Короткевич: Олена Короткевич — палеотеріолог, дослідник гіпаріонової фауни Північного Причорномор'я (<i>Ю. Семенов</i>)	179–182
Крайнев: Євген Крайнев та розвиток мисливствознавства як галузі знання й господарства в Україні (<i>І. Загороднюк</i>)	183–185
Криволапов: Криволапов Володимир Павлович — теріолог і головний зберігач Музею природи Харківського університету (<i>Ю. Льюхін</i>)	186–188
Крижанівський: Валентин Іванович Крижанівський — зоолог, філософ природи, популяризатор науки (<i>Є. Улюра, В. Боярчук</i>)	189–192
Крижов: Петро Крижов — дослідник фауни та колектор теріологічних колекцій Зоологічного музею ВУАН (<i>І. Загороднюк</i>)	193–195
Кришталь: Олександр Пилипович Кришталь та його внесок у розвиток теріології в Україні (<i>І. Загороднюк</i>)	196–199
Крочко: Юлій Іванович Крочко — неперевершений знавець кажанів Карпат (<i>І. Загороднюк</i>)	200–203
Лисецький: Олександр Сергійович Лисецький (<i>Т. Атемасова</i>)	204–207

Біографічні нариси (М–П)

Марочкіна: Валентина Марочкіна — дослідниця степових фаун (<i>Є. Агризков, В. Тімошенков</i>)	208–210
Мателешко: Юрій Іванович Мателешко — дослідник тварин Карпат, музеолог, таксидерміст (<i>А. Крон, О. Мателешко</i>)	211–213
Межжерін: Віталій Межжерін — людина з цілісним розумінням природи (<i>С. Мякушко, С. Семенюк</i>)	214–217
Мигулін: Мигулін Олексій Олексійович — еколог, фауніст, зоогеограф, фахівець із захисту рослин від шкідників (<i>О. Марковська, І. Загороднюк</i>)	218–221
Мілютін: Микола Григорович Мілютін (<i>Т. Атемасова</i>)	222–225
Михалевич: Орест Михалевич — науковець, наставник, енциклопедист (<i>І. Загороднюк</i>)	226–228
Модін: Геннадій Модін — дослідник Стрільцівського степу та колектор теріологічних матеріалів (<i>І. Загороднюк</i>)	229–231
Наглов: Наглов Володимир Олександрович — теріолог, дослідник природних осередків особливо небезпечних інфекцій (<i>О. Марковська, Г. Ткач</i>)	232–235
Негода: Вадим Негода — дослідник кажанів, природознавець, мандрівник (<i>І. Загороднюк</i>)	236–238
Оболенський: Сергій Оболенський — теріолог, польовик, дослідник степових ссавців (<i>І. Загороднюк</i>)	239–242
Панасенко: Панасенко Ніна Андріївна — теріолог, викладач, захисник природи (<i>Л. Рековець, Л. Дьома</i>)	243–245

Панов: Герман Панов — фахівець з біології напівводних звірів та дослідник фауни Чорнобильської зони (<i>В. Смаголь</i>)	246–248
Підоплічко: Підоплічко Іван Григорович — теріолог, палеонтолог, палео-еколог, археолог, музеолог (<i>П. Пучков, І. Загороднюк</i>)	249–253
Пилявський: Богдан Пилявський — каменярь зоологічних досліджень (<i>Н. Стецула</i>)	254–256
Писарева: Марія Писарева — дослідниця теріофауни степу (<i>І. Загороднюк</i>) .	257–259
Полушина: Надія Полушина — визначний теріолог Львівського університету (<i>С. Питель-Гута, А. Затушевський, І. Дикий</i>)	260–262
Попов: Борис Попов — теріолог, фауніст, колектор, дослідник кажанів України (<i>І. Загороднюк</i>)	263–266

Біографічні нариси (Р–С)

Решетник: Євдокія Решетник — видатна постать в історії академічної зоології та музеології в Україні (<i>М. Коробченко</i>)	267–270
Рудишин: Рудишин Михайло Петрович — зоолог-мисливствознавець, теріолог, еколог, дослідник гір (<i>А. Мамчур, В. Кияк, Ю. Канарський</i>)	271–274
Салганський: Олексій Олександрович Салганський як світоч у галузі мисливствознавства (<i>С. Жила, І. Загороднюк</i>)	275–278
Самарський: Сергій Левкович Самарський — керівник школи з вивчення хребетних Середнього Придніпров'я (<i>М. Гаврилюк</i>)	279–282
Самош: Василь Самош: теріологія як робота та як сенс життя (<i>І. Загороднюк, Л. Ластікова</i>)	283–285
Сахно: Іван Сахно — науковець, музеолог, педагог, дослідник екології гризунів і степової фауни (<i>І. Загороднюк</i>)	286–289
Свириденко: Павло Свириденко — теріолог, еколог, організатор науки (<i>І. Загороднюк</i>)	290–293
Свистун: Свистун Володимир Ілліч та його динотерії (<i>Л. Рековець</i>)	294–297
Селезньов: Микола Селезньов — зоолог, теріолог, дослідник фауни Придінців'я та степових деревостанів (<i>І. Загороднюк</i>)	298–301
Сеник: Анна Сеник — дослідниця комахоїдних ссавців Карпат та викладач вищої школи (<i>А. Затушевський, І. Загороднюк</i>)	302–304
Скорик: Скорик Олександра Федорівна — віланийна королева (<i>Л. Рековець, А. Ступак, В. Смаголь</i>)	305–308
Сокур: Сокур Іван Тарасович як взірць науковця-теріолога і природознавця (<i>І. Загороднюк</i>)	309–312
Соловійов: Соловійов Валентин Іванович — епідзоолог, теріолог, еколог (<i>С. Ужєвська, Д. Соколовський</i>)	313–315

Сребродольська: Сребродольська Євгенія — теріолог, знавець акустичної комунікації гризунів та ультразвуків кажанів (<i>І. Дикий, М. Марців</i>)	316–319
Стектеньов: Євген Стектеньов — знаний фахівець в галузі віддаленої гібридизації і фізіології відтворення тварин (<i>Н. Ясинецька</i>)	320–322

Біографічні нариси (Т–Я)

Татаринов: Татаринов Кость Адріанович — зоолог-фауніст, палеонтолог, натураліст-мандрівник (<i>П. Хосцький, П. Яценко</i>)	323–326
Тесленко: Сергій Тесленко — дослідник видів-двійників гризунів та педагог (<i>І. Загороднюк</i>)	327–330
Токарський: Віктор Арсентійович Токарський — дослідник бабаків (<i>Т. Атемасова</i>)	331–334
Топачевський: Топачевський Вадим Олександрович — теріолог, еволюціоніст, організатор науки (<i>Л. Рековець</i>)	335–338
Треус: Володимир Треус — орнітолог і теріолог (<i>Н. Ясинецька</i>)	339–341
Турянин: Турянин Іван Іванович — дослідник ссавців Українських Карпат (<i>А. Крон, В. Рошко, О. Корчинський</i>)	342–344
Філонов: Філонов Костянтин Павлович — теріолог, созолог, засновник мелітопольської зоологічної школи (<i>С. Воловник, А. Волох</i>)	345–348
Храневич: Василь Храневич — дослідник фауни Поділля (<i>М. Матвєєв</i>)	349–351
Цвелих: Олександр Миколайович Цвелих — зоолог, дослідник фауни хребетних України, мандрівник і красзнавець (<i>І. Загороднюк</i>)	352–354
Шарлемань: Микола Шарлемань як теріолог та один із засновників природоохорони в Україні (<i>І. Парнікоза, І. Загороднюк</i>)	355–358
Шнаревич: Іван Шнаревич — дослідник фауни ссавців Буковини (<i>І. Скільський, О. Вікирчак</i>)	359–361
Штамм: Макс Штамм — природознавець, дослідник ссавців сходу України (<i>І. Загороднюк</i>)	362–364
Янголенко: Катерина Янголенко — дослідниця екології й таксономії сліпаків Буковини (<i>І. Загороднюк, І. Скільський, І. Ткебучава</i>)	365–367

Хроніка та інформація

Про видання <i>Novitates Theriologicae</i>	368